

UN NEDREPTĂȚIT AL ISTORIEI – MITROPOLITUL VISARION PUIU

Florin Țuscanu

In memoriam...

Istoria Bisericii noastre cunoaște nenumărați ierarhi care s-au distins prin atitudinea lor de mărturisitori și apărători ai dreptei credințe, meritând recunoștința posterității. Este adevărat că mulți dintre aceștia au fost nedreptățiți cât au trăit, chiar persecutați, dați uitării sau reabilitați abia după ce s-au săvârșit din viață. Una din perioadele care a cunoscut cele mai tragice întâmplări de acest gen, afectând Biserica „*de la vlădică până la opincă*”, este perioada dictaturii comuniste. Printre ierarhii care s-au „împărtășit” din plin de persecuția celor fără Dumnezeu se numără mitropolitul Visarion Puiu. Astăzi, când cei mai mulți dintre români nici măcar nu au auzit de dânsul, considerăm, ca un act de prețuire și recunoștință, readucerea sa în „lumina făcliiilor de pomenire”

Anii tinereții

Născut la Pașcani, în partea de jos a orașului (Pașcanii Gării), la 27 februarie 1879, VISARION PUIU, pe numele de botez VICTOR, a fost primul din cei trei copii ai lui IOAN și ELENA PUIU. Tatăl său era fiul preotului Ioan Puiu dîii Girov-Neamț, iar mama sa era din Roman, fiica negustorului Neculai Miron. Tatăl său era conductor de tren la Compania Lemberg și locuiau într-un imobil din preajma gării din Pașcani.

Primele trei clase primare le-a făcut la Pașcani (1886-1889), la Școala mixtă a căilor ferate. Clasa a IV-a și Seminarul Teologic inferior le va urma la Roman, unde se mutase cu serviciul tatăl său.

În toamna anului 1891, cu sprijinul arhiereului Ioanichie Flor Băcăuanul se va înscrie în clasa I-a a Seminarului „Sf.Gheorghe” din Roman. Printre profesori l-a avut la limba română pe Calistrat Hogaș, despre care mitropolitul își va nota în însemnările sale următoarele: *“sever și exigent, dar drept. Lui îi datorez primele compuneri stilistice bunișoare și primele îndemnări de a citi literatură română și străină”*. După trei ani petrecuți la Roman, unde a participat și la înmormântarea episcopului Melchisedec (mai 1892), se va înscrie la cursul superior al Seminarului „Veniamin Costachi” din Iași, unde își va dezvolta gustul pentru literatură, luând cărți cu împrumut de la librarul Șaraga sau de la anticarul Kupperman. Aici va colabora cu câteva articole locale, iar cu ajutorul bănesc al unui coleg ierodiaconul Varlaam Arghirescu de la M-rea Neamț, cel *“care-și împărțea agonisea/a elevilor sârmani”* - participa la concertele și spectacolele de la Teatrul Național din Iași.

După absolvirea Seminarului în 1899, se va înscrie la Facultatea de Teologie din București, unde va întâlni marile personalități ale vremii, asistând la conferințele lui Titu Maiorescu, Rădulescu Motru, Coco Dumitrescu-Iași etc. Din anul 1902, la propunerea lui Petre Gârboviceanu, directorul Casei Bisericii, tânărul Visarion, fiind pe atunci student în anul II, va lucra ca funcționar la această instituție, care se va numi ulterior Ministerul Cultelor.

L-a cunoscut acum și pe ministrul instrucțiunilor publice, Spiru Haret, care își avea biroul în același local.

În slujba Bisericii

În anul 1905 va reveni la Roman, unde, într-o zi geroasă de iarnă, pe 22 decembrie, se va călugări. A fost tuns în monahism la Catedrala Episcopală de către episcopul Gherasim Safirin, care peste câteva zile îl va hirotoni **diacon** în cadrul Catedralei. Despre anii petrecuți la Roman își va aminti mai târziu mitropolitul Visarion, spunând că *“aceștia au fost cei mai frumoși ani ai călugăriei mele”* În ianuarie 1907 a plecat să-și desăvârșească studiile teologice la cea mai înaltă școală a vremii - Academia duhovnicească de la Kiev, ca bursier. La întoarcerea în țară, în iulie 1908, a fost trimis la Galați. Acolo, după o scurtă perioadă de slujire ca diacon la Catedrala Episcopală a Dunării de Jos (august-septembrie), a fost hirotonisit ca **ieromonah** la 7 octombrie, la propunerea episcopului Pimen Georgescu. La 6 decembrie 1908, a fost hirotonisit ca **protosinghel**, iar la 1 ianuarie 1909 ca **arhimandrit**, primind și responsabilitatea de vicar al acestei Episcopii și funcția de director al Seminarului “Sf. Andrei” din Galați (1909-1918).

“În timpul războiului (1916-1918) - nota în jurnalul său Visarion - pe care l-am îndurat sub bombardamente de artilerie vrăjmașă, am prefăcut Școala în spital pentru militarii răniți, în a cărei administrare /ucram împreună cu mama.” Experiența și realizările obținute la Seminarul din Galați au făcut ca, după Unirea Basarabiei cu România, să fie numit director al Seminarului teologic din Chișinău (1 decembrie 1918).

După ce a refăcut localul școlii, afectat de staționarea trupelor rusești, a organizat programa școlară, fiind numit și inspector al mănăstirilor din Basarabia. Concomitent, a condus Societatea Istórico-Arheologică din Chișinău, precum și Societatea Culturală a Clerului și cea de binefacere a orașului, unde se împărțea hrana zilnică la patru până la cinci sute de sărmani.

Slujirea arhierească

La 17 martie 1921, Visarion a fost ales episcop **al Argeșului**, fiind hirotonit ca arhieru, în ziua de “Buna Vestire”, la Catedrala Patriarhală din București.

A străbătut timp de doi ani toate parohiile din cele două județe ale Eparhiei sale (Argeș și Olt), *“cercetând satele cu prea multe biserici sărace și slab îngrijite, cu zugrăveli cumplite și preoți necăjiți”*. Cu mari eforturi, având și sprijinul lui N. Iorga, Visarion a reușit să redobândească vechea reședință episcopală, devenită între timp palat regal. În anul 1923 s-au înființat două episcopii noi în Basarabia, a Hotinului și a Cetății Albe, prilej cu care Visarion Puiu va fi transferat episcop la Hotin, având reședința la Bălți și fiind instalat la 13 mai 1923. Ca și la Argeș, va lucra la început în condiții impropriet, locuind în gazdă la un evreu, apoi la un neamț din orașul Bălți.

În discursul pe care l-a rostit la instalarea sa aici, Visarion a spus între altele: *“Doamne, fă ca toiagul acesta păstoresc să nu-mi fie a-l purta cu greutate, iar turma la care sunt trimis să o pot cu îndestulare hrăni din ogorul Evangheliei Tale și mă învrednicește a spune cândva ca Apostolul: “Nu eu, ci harul Tău, care a fost în mine, a săvârșit aceasta”*.

La Bălți, episcopul Visarion a avut o fructuoasă și complexă activitate. A ctitorit catedrala Episcopală "Constantin și Elena", a ridicat un măreț palat episcopal în preajma cărui a amenajat un parc cu arbori aduși din întreaga lume. De asemenea, a organizat școli teologice, tipografii, Casa de Ajutor a clerului, Ateliere bisericești pe lângă mănăstiri, a restaurat 397 biserici și 40 de case parohiale, a construit o fabrică de lumânări, un Sanatoriu și multe altele.

"Sprijinit de un popor cu drag de biserică - își va aminti mai apoi Visarion în jurnalul său oameni buni și ascultători, cum e ramura românească a moldovenilor dintre Prut și Nistru, cei 12 ani de păstorie la Episcopia Hotinului au trecut, producându-mi bucurii sufletești pe care numai bunul Dumnezeu mi le-a dat poate ca răsplată a muncii puse în slujba Sa..."

Tot la Bălți, episcopul va publica mai bine de jumătate din cele 40 de lucrări ale sale. Visarion a fost prețuit de regele Carol al II-lea și de Nicolae Iorga, cei care în mai multe rânduri au venit să vadă cele realizate de el în Basarabia.

La Bălți, episcopul s-a implicat și în acțiuni de ordin obștesc, cu scopul îmbunătățirii vieții locuitorilor orașului - alimentarea cu apă și cu curent electric, dezvoltarea transportului feroviar, refacerea canalizării, precum și construirea unui aerodrom, a unui abator, a unei băi publice și a unei maternități.

În anul 1935, Visarion va fi ales **Mitropolit al Bucovinei**, având reședința la Cernăuți. A fost instalat pe 10 noiembrie, prilej cu care a rostit un emoționant discurs, arătându-și nemulțumirea față de răceala și amorțeala în care se afla Biserica de acolo, în acele momente grele. Experiența dobândită la conducerea celorlalte eparhii, la care se adaugă spiritul gospodăresc înăscut, cultul pentru disciplină și ordine au avut efecte pozitive prin prosperitatea acțiunilor întreprinse, dar au stârnit și reacții negative din partea acelor care își vedeau amenințate afacerile. Între realizările acestei perioade, amintim: construirea a zeci de biserici de zid în locul celor de lemn și repararea a câtorva sute de lăcașe vechi; construirea la Cernăuți a așa-zisului "Palat Cultural"- edificiu muiestuos, cu multe săli de conferință și bibliotecă; înființarea a șase cantine pentru muncitorii forestieri; refacerea stațiunii Vatra Dornei, aflată în proprietatea Mitropoliei (a fost construit Cazinoul și a fost amenajat parcul de aici).

La 14 septembrie 1939, mitropolitul Visarion va expedia o scrisoare din Cernăuți, adresată lui Stalin, încercând să-l determine pe acesta să mediteze asupra faptului că Biserica este o instituție fără frontiere, iar sentimentul religios nu poate fi distrus de persecuții, care n-au încetat de-a lungul veacurilor. Această atitudine s-a finalizat, din păcate, prin înscenarea pensionării mitropolitului și înlăturarea sa din scaun la 1 iunie 1940.

Nu este exclus ca un rol important în pensionarea forțată a mitropolitului să-l fi avut și atitudinea lui tranșantă din septembrie 1939, când a primit și găzduit cu ospitalitate, la Cernăuți, grupul de refugiați polonezi, în frunte cu președintele Poloniei-Ignacy Moscicki.

În aceste împrejurări, mitropolitul se retrace la Mănăstirea Neamț, unde își ridicase în 1937 o casă de odihnă, lângă Schitul Vovidenia. Nu va rămâne prea mult aici, căci la 16 noiembrie 1942, Visarion Puiu va conduce Misiunea Ortodoxă Română din Transnistria. A fost o perioadă plină de realizări: s-au redeschis locașuri de cult care vreme de decenii au avut altă destinație (grajduri, depozite de cereale etc.), a

sprijinit învățământul și instituțiile filantropice, presa, publicațiile etc. Pe 14 decembrie 1943 Misiunea a luat sfârșit, iar Visarion a revenit la Mănăstirea Neamț, pentru ca în 1944 să se mute la București. În timpul bombardamentelor a plecat la mănăstirea Cernica, de unde în august 1944 va pleca la Zagreb, în Croația, ca delegat al Patriarhiei Române la sfințirea unui episcop ortodox. Nu se va mai întoarce niciodată în țara sa, presimțind parcă ce va urma..

Lungul drum al exilului

La Zagreb, pe lângă slujba de sfințire, a avut loc și o întâlnire cu presa. Mitropolitul Visarion a fost unul din primii ierarhi ortodocși care au sesizat rolul presei și a folosit-o ca o tribună. Cu acel prilej, el a condamnat ororile războiului, aluziile făcute vizând și atrocitățile comise împotriva sârbilor. Fiind aproape de Viena, după hirotonia de la Zagreb, Visarion a dorit să meargă la un control medical de specialitate, iar pilotul a acceptat. Pe 23 august 1944 mitropolitul se afla la Viena. Vlădica se hotărăște să nu se mai întoarcă în țară. La fel va face și pilotul, punând avionul la dispoziția autorităților austriece. La început, a fost închis într-un lagăr din zona Tirol, la Salzburg. Istoricul C.N.Tomescu - apropiat al mitropolitului - combate afirmațiile conform cărora Visarion ar fi făcut parte efectiv din Guvernul de la Viena sau că acesta s-ar fi atașat legionarilor români fugiți din țară și aflați sub conducerea lui Horia Sima.

A rămas în Austria până în toamna anului 1945, după care a plecat în Italia, fiind găzduit de Institutul Don Calabria la Mănăstirea Maguzzano, până în iunie 1947. A fost ajutat de papa PIUS al XII-lea și de cardinalul Tisserand, pe care i-a vizitat deseori. Din Italia a plecat în Elveția, locuind temporar la Sonvico-Lugano, până în prima parte a anului 1949. De aici este convins de unii reprezentanți ai comunității române din Paris să se mute în Franța. Ajuns la Paris, mitropolitul va înființa prima Episcopie Ortodoxă Română din Occident, pe care el însuși o va conduce. Între timp, în țară, noul regim a început cercetările pentru trimiterea în judecată a celor vinovați de dezastrul țării. În luna mai 1945, la așa-zisul Tribunal al Poporului din București, se afla un tabel cu 302 persoane cercetate ca fiind "*crimina/i de război*"

La numărul 293 figura Visarion Puiu, mitropolit al Bucovinei, șef al Misiunii Ortodoxe din Transnistria. La 20 februarie 1946 a avut loc ședința publică de judecată, iar a doua zi s-a pronunțat sentința: **condamnat la moarte**. Mitropolitul Visarion a făcut recurs, demontând toate capetele de acuzare, dar acest recurs a fost respins. Mai mult, au fost făcute demersuri pentru extrădare. Partea mult mai regretabilă a constituit-o apoi hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (B.O.R.) din 28 februarie 1950, prin care Visarion era caterisit, ca unul ce era considerat "trădător al intereselor poporului" După 40 de ani, la 25 septembrie 1990, Sinodul B.O.R., același care odinioară l-a condamnat, a anulat nedreapta hotărâre din 1950, ridicând pedeapsa caterisirii și reabilitându-l pe mitropolit.

Greutățile și suferințele de tot felul ale vieții în pribegie au afectat starea de sănătate a mitropolitului Visarion. În 1959, răspunzând cu umor scrisorii unui prieten din Germania, scria: "*Dar poate ai vrea să afli care mi-i sănătatea...ca într-o casă veche spre ruinare, geamuri sparte, bucătăria stricăță, iar pereții pe jos plini de igrasie*" Ultimii ani ai vieții i-a petrecut în nordul Franței, într-un sat, Viels Maison. În

ziua de 10 august 1964, Visarion Puiu s-a stins din viață, la vârsta de 86 de ani. În odăița lui nu s-au găsit nici măcar banii necesari pentru îngropare, dar locuitorii de acolo și vecinii au acoperit trebuințele necesare înmormântării sale. L-au prohodit doi preoți ruși ortodocși, fiind înmormântat în cimitirul catolic al satului. Ulterior, în 1992, a fost reînhumat în cimitirul Montparnasse din Paris, alături de alți patru slujitori bisericești români. Pe lespede de marmură a frumosului său mormânt, poșteritatea a săpat un vers dintr-un psalm: *"La râul Vavilonului, acolo am șezut și am plâns"*, arătând parcă neliniștea și tristețea lui, departe de pământul natal.

Acesta a fost Visarion Puiu, un curajos luptător pe care l-a dat rezistența anticomunistă, o personalitate copleșitoare din toate punctele de vedere. De la el putem învăța că omul, deși este atât de efemer, se poate înveșnici prin faptele sale ...

AN INJUSTICE OF HISTORY - BISHOP VISARION PUIU

- Summary -

Visarion Puiu was a priest of Romanian Orthodox Church, persecuted at began of communist regime. After he suffered the horrors of war (during that time, he was invested with many functions until he become bishop of Bucovina), he died terrible far of fatherland.

In these pages, we want to put in his moral rights, to make him a place in Romanian history. It is a raison, because he built and participated to a lot of rising churches.

That's for, we give him our gratitude and our respects.